

Mi áll a magyar fiatalok politikai szocializációs hiányosságainak a hátterében?

NÉMETH KORNÉL

Bevezetés

A politika és a politológia szempontjából különös figyelmet kellene, hogy érdemeljen a feltörekvő generáció, hiszen ők lesznek majd azok, akiknek tovább kell működtetniük a rendszert. Ennek ellenére több európai országban a fiatalok politikai szocializációjával, társadalomba történő beilleszkedésével nagyon kevesen foglalkoznak. A kutatások – a hazaiak legalábbis biztosan – egyszerű tényként kezelik, hogy a fiatalok nem érdeklődnek a politika és a társadalom működése iránt. A jelenség okaira viszont ezek a kutatások nem térnek ki, sőt, módszerükből kiindulva nincs is lehetőségük rá.

A korábbiakban magam is elfogadtam a helyzetet egyszerű tényként, mivel egyetemi tanulmányaim első éveiben választáspolitikológiával, adatelemzéssel, parlamenti vitákkal és a politikai rendszer egyes elemeivel foglalkoztam, 2016 őszén viszont lehetőséget kaptam egy politikai szocializációs tréning megtartására a Pécsi Apáczai Csere János Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium, Alapfokú Művészeti Iskola egyik gimnáziumi végzős osztályának. Tekintve, hogy korábban már vettem részt olyan kurzusokon, amelyek az ilyen tréningek módszertanával foglalkoztak – egy közülük épp a szakkollégium keretein belül zajlott – adott volt a vezérfonal, ami mentén haladhatok.

Ezek alapján jelentkeztem a foglalkozás megtartására, és a kutatási eredmények, valamint az említett kurzusokon elhangzottak alapján összeállítottam a tréning menetét. A feladatok között akadtak olyanok, amelyeket magam találtam ki, illetve voltak olyanok is, amelyeket a kurzusok tananyagából emeltem át. A céloom az volt, hogy ezeknek a fiataloknak, akik – legalább részben – tisztában vannak a politikával, de nem érdeklődnek iránta, felhívjam a figyelmét a téma fontosságára és szükségességére. Kezdetben nem terveztem hosszú távú kutatást ebben a témában.

Azonban ez már a tréning legelején megváltozott. Rövid idő alatt bebizonyosodott, hogy ez alapján az egy eset alapján is levonhatóak olyan következtetések, amelyek egy későbbi, hosszú távú kutatás alapjául szolgálhatnak. Annak ellenére ugyanis, hogy a felmérések által felvázolt kép a fiatalok politikához való hozzáállásáról teljes mértékben beigazolódtott, a feladatok rámutattak arra, hogy a probléma okát egyáltalán nem nehéz megtalálni. Még fontosabb, hogy a problémát kiváltó tényezőn lehetséges változtatni, ugyanakkor erre a nagyobb mintán végzett kérdőíves adatfelvétel, amelyben a fiatalok saját magukról és a világról alkotott véleményét mérik fel, teljes mértékben alkalmatlan. A tréning alatt egyértelművé vált, hogy a csoport

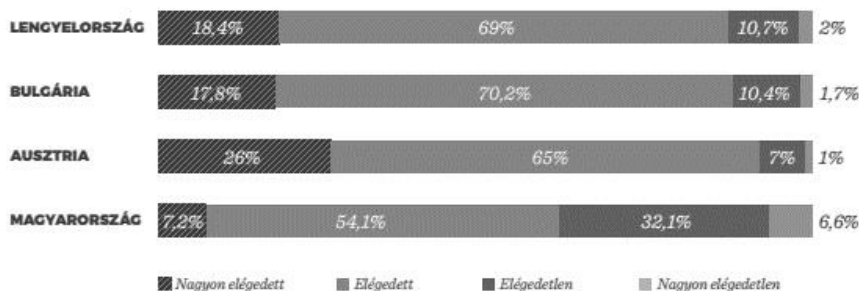
tagjai mindössze azért nem érdeklődtek a politika iránt, mert nem voltak meg a kellő ismereteik a témában, sőt, egységesen azzal a tudattal ültek be a terembe, hogy a politika az egy „amolyan szükséges rossz, amivel kapcsolatban akkor jár a legjobban az ember, ha minél kevesebbet tud róla és minél kevesebbet foglalkozik vele”.¹

A tanulmány célja részletesen ismertetni az összehasonlítás alapjául szolgáló legfrissebb kutatások eredményeit és bemutatni a tréning menetét. Röviden összefoglalom az adott foglalkozáson megfigyelt reakciókat, majd ismertetem a levont következtetéseket, illetve felvázolom a további lehetséges kutatási szempontokat.

A fiatalok politikai szocializációs problémái

A már évek óta zajló kutatások eredményeivel összhangban van, és tanulságát jól összefoglalja többek között a „Magyar Ifjúság Kutatás 2016”,² illetve a Kadlót Tibor által írt „Az Y generáció politikai értékrendje a régióban” című munka.³ Az előbbi részletesebben mutatja be a vizsgált korcsoport véleményét, míg az utóbbi a régió belüli összehasonlításra helyezi a hangsúlyt.

Egyértelműen kimutatható, hogy a környező államokhoz képest hazánkban a fiatalok elégedetlenebbek az életükkel (1. ábra),⁴ és kevésbé érdeklődnek a politika iránt (2. ábra).⁵ A Magyar Ifjúság Kutatásból továbbá az is kiderül,⁶ hogy a fiatalok a közélet iránt saját bevallásuk szerint lényegesen jobban érdeklődnek, mint a politika iránt (3. ábra). Tekintve, hogy a két érdeklődés közt jelentős az átfedés, a két érték különbségéből akár arra is lehetne következtetni, hogy a fiatalok nem megfelelően ítélik meg a fogalmak jelentését.



1. ábra: A fiatalok életkörülményeikkel való elégedettségének összehasonlítása (KADLÓT 2016, 11)

¹ Az egyik diák személyes véleménye a politikáról.

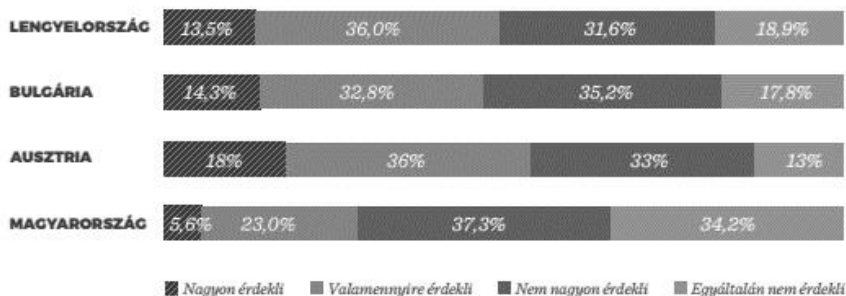
² BAUER ET AL. 2017.

³ KADLÓT 2016.

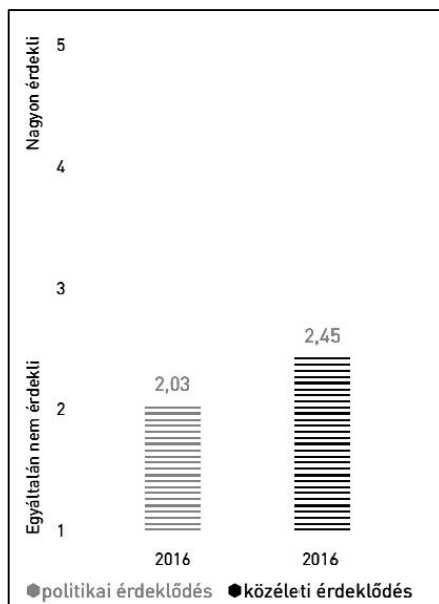
⁴ KADLÓT 2016, 8.

⁵ KADLÓT 2016, 11.

⁶ BAUER ET AL. 2017.



2. ábra: A fiatalok politikai érdeklődésének összehasonlítása a régióban (KADLÓT 2016, 8)



3. ábra: A politikai és a közéleti érdeklődés viszonya a magyar fiatalok körében (BAUER 2016, 83)

A téma szempontjából a legfontosabb ez az elemzés, mert az adatok összegzése mellett a probléma indoklásával is megpróbálkozik: „2016-ban hajszálnyival növekedett az érdeklődés átlagértéke. Mindezek ellenére, általánosságban elmondható, hogy a magyarországi fiatalok politikai érdeklődése alacsony: a 2016-os érték a másik legalacsonyabb 2000 óta.

Százalékosan ez azt jelenti, hogy az ifjúság 44 százalékát egyáltalán nem érdekli, további 20 százalékát pedig alig érdekli a politika. Érdeklődők, azaz négyes vagy ötös értéket választók összesen 10 százalékyian vannak a 8000-es mintában. Az életkor és az iskolai végzettség alapvetően meghatározza a fiatalok politikával kapcsolatos attitűdjeit. Az összefüggés szinte lineáris. Minél fiatalabb, illetve minél alacsonyabb iskolázottság (sic!) a kérdezett, annál kevésbé érdeklődik a politika iránt, illetve minél idősebb, és ezzel párhuzamosan minél magasabb a végzettsége, annál valószínűbb, hogy az érdeklődése skálaátlag körüli, vagy annál magasabb lesz.”⁷ Mindenképpen fontos megjegyezni, hogy ez a megállapítás a most bemutatott eredményeket is teljes mértékben alátámasztja.

Szintén meghatározó a tréning eredményeinek a szempontjából a „Milyen gyakran szokott Ön a családjával, barátaival közéleti kérdésekről, társadalmi problémákról beszélgetni?” kérdés. Ennek az eredményei ugyanis már majdhogynem rá is vezetnek az olvasót arra a fontos problémára, kutatásom fő kérdésére, hogy miért ilyen alacsony a fiatalok érdeklődése a témában (4. ábra). A tréning során kiderült, hogy egy, az elemzésekhez hasonló eredményt hozó osztály egyszerűen nincs is tisztában a politikával, sőt, tudatosan nem szeretne foglalkozni vele, mert abban a meggyőződésben él, hogy ez nem az ő kötelessége, ez az ő életét nem befolyásolja. Ennek a meggyőződésnek a lerombolása a tréning első feladatai közé tartozik, és tökéletes példája annak, hogy miért nem lehet egy nagy mintás kérdőíves kutatás során felderíteni az összefüggéseket. Ehhez a fiatalokat kis csoportokra kell bontani, amely csoportok tagjai jól ismerik egymást és lehetőleg hasonló az előképzettségük a témában. E célnak a gimnáziumi végzős osztály tökéletesen megfelel.



4. ábra: Kikkel beszélnek a fiatalok a politikáról
(BAUER 2016, 83)

⁷BAUER ET AL. 2017, 81.

A politikai szocializációs tréning főbb feladatai és menete

Az alábbiakban az általam kidolgozott és megtartott foglalkozás menetét, feladatait és fontosabb módszertani kérdéseit ismertetem. Mindenképp szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy az alábbiakban leírt módszert nem egy hosszútávú kutatáshoz állítottam össze, ezért a további munka során valószínűleg nem pontosan ugyanezt az óratervet fogom alkalmazni. Azonban mivel ez a foglalkozás-típus hozta a későbbi kutatás alapjául szolgáló eredményt, illetve mivel kizárólag az így megtartott foglalkozásra vonatkozóan vannak személyes tapasztalataim, ennek ismertetését tartom célszerűnek.

A tréning főbb feladatai

Egy ilyen tanóra legfontosabb feladata véleményem szerint az elmaradt, vagy hibásan végbement politikai szocializáció pótlása vagy korrigálása. Mivel a végkimenetelt nagyban befolyásolja, hogy a diákok mennyire működnek együtt, az előadónak a sikerhez nem elég értenie a politikához. Fontos, hogy megtalálja a közös hangot a fiatalokkal, hogy kialakuljon valamilyen szintű bizalom, hogy a résztvevők ne egy hagyományos tanóraként fogják fel a történeteket, és hogy a diákok felismerjék: a tréningen nem tanulni, hanem gondolkodni, dolgozni kell. Természetesen háromnegyed óra alatt az akár több évnyi tapasztalat hiányát lehetetlen bepótolni. Arra viszont bármilyen osztály esetében megvan a lehetőség, hogy felkeltsük az érdeklődésüket, és megtanítsuk a diákokat a kritikus gondolkodásmódra.

A második legfontosabb feladat a politika közelebb hozása a diákokhoz. A későbbiekben látni fogjuk, hogy a diákok úgy vélik, hogy a politika egy számukra elérhetetlen és befolyásolhatatlan világ, amelynek a tevékenysége nincs hatással az ő életükre. A tréningvezetőnek ezekre a dolgokra rá kell vezetnie a fiatalokat, a diákoknak maguktól kell eljutniuk arra a következtetésre, hogy eddig rosszul ítélték meg a témát.

Fontos továbbá, hogy pár szót beszéljünk a fiatalokkal a hírforrásokról és az áhírekről is. A tudatos hírfogyasztás alapjainak átadása elengedhetetlen, ha ez elmarad, meglehet, hogy többet ártunk, mint amennyit használunk.

Előkészületek

De hogyan lehet mindezt elérni háromnegyed órában? Egymással összefüggő, komplex, csoportos feladatok segítségével. A tréning megkezdése előtt nagyon fontos, hogy a diákokkal együtt időben legyünk bent a teremben, mert nagyon pontosnak kell lennünk, ha bele szeretnénk férni a tanóra időtartamába. Szükség van továbbá egy cipősdobozra, egy órára, illetve annyi papírlapra, ahány diák részt vesz a foglalkozáson. A papírlapokat még a becsengetés előtt érdemes kiosztani.

Szószóló választás (kb. 5perc)

A bemutatkozás után nagy valószínűséggel elengedhetetlen lesz azzal kezdeni, hogy tisztázzuk a politikus és a politológus közti különbséget. Ezután következik az első feladat, a szószóló választás. A feladatban a csoportnak meg kell választania egy három főből álló „mini parlamentet”, amely a tréning központi feladatában a csoport döntéshozó szerveként fog funkcionálni. Ezt viszont semmiképpen sem szabad elárulni a diákoknak. A legfontosabb a személyes meghatalmazás, a döntésátruházás és a bizalom kiemelése. A következő szavakkal vezettem fel a feladatot: „*Úgy tekintsetek erre a szószóló választásra, hogy akiket megválasztotok, azok az óra egy pontján helyettesek fognak dönteni, és nem lesz lehetőségük egyeztetni veletek. Ha például én azt mondom, hogy felmegyünk az iskola tetejére, és megkérdezem tőlük, hogy kik ugorjanak le, akkor az már az ő döntésük lesz, ti abba már nem szólhattok bele. Úgy válasszatok, hogy a lapra írt személy a ti érdekeiteket képviselje bármilyen kérdésben!*”. Ezt követően meg kell kérni őket, hogy aki szeretne szószóló lenni, az jelentkezzen. Ha több, mint három ember jelentkezik, akkor kizárólag a jelentkezők közül lehet választani, ha három, vagy annál kevesebb, akkor mindenki választható.

A szavazás módszere a következő: a diákok letépi a kiosztott lap sarkát, ráírnak egy nevet az osztályból (lehetőleg ne mutassák meg senkinek, hogy kit választottak), félbehajtják, majd amikor körbemegegy a cipősdoboz, eldönthetik, hogy beledobják-e a papírt, vagy sem. Mindenképp jelezni kell nekik, hogy amennyiben nem kívánnak részt venni a döntésben, akkor ne dobják bele. Így lesz a választás fakultatív és titkos. Amikor mindenki megértette a feladatot, indulhat a doboz, és amíg körbemegegy, mi már léphetünk is tovább, szorít az idő. Azért fontos, hogy ez a feladat kerüljön az óra elejére, hogy a résztvevők már a bemelegítő kérdések előtt kizökkenjenek az iskolai hangulatból.

A bemelegítő kérdések és a politikai kultúra (kb. 10 perc)

Ezután következnek a bemelegítő kérdések. Ezeknek a kérdéseknek három fontos feladatuk van:

- 1.) a diákok előzetes ismereteinek felmérése,
- 2.) a diákok politikához való hozzáállásának megismerése,
- 3.) a diákok rávezetése arra, hogy a politikához valamennyire mindenki ért.

A kérdések két csoportra oszthatók. Vannak eldöntendő és saját választ igénylő kérdések. Míg az utóbbiak a csoport tudásához mérten szabadon variálhatók, megváltoztathatók, addig az eldöntendő kérdések, amelyeknél a diákoknak jelentkezniük kell, ha igaz rájuk az állítás, feltétlenül szükségesek a tréning végkimenetele szempontjából. A kérdések listája az első tréningen a következő volt:

1. Ki érzi úgy közületek, hogy ért a politikához?
2. Ki az, aki érdeklődik a politika iránt?
3. Ki az, aki részt kíván venni a választásokon, népszavazásokon?
4. Kik azok, akiknek a szülei szoktak politikáról beszélni, amikor ti nem vagytok velük egy légtérben?
5. Kik azok, akiknek a szülei akkor is beszélnek a politikáról, ha ti ott vagytok?
6. Kik azok közületek, akiknek a szülei elbeszélgettek veletek a politikáról, a politika feladatáról és szerepéről?
7. Ki az, aki úgy gondolja, hogy a politika befolyással van az ő mindennapi életére? (Ha ennél a kérdésnél túl kevesen tennék fel a kezüket, érdemes megemlíteni a felsőoktatás ingyenességéről szóló népszavazást.)

Ezt követően minden kérdést egy valaki válaszol meg, igyekezzünk úgy igazítani a kérdések nehézségét, hogy a diákok mindegyike tudja a választ. Mindenképp szükséges az önbizalmukat építeni, hogy a későbbiekben is merjenek válaszolni. Ha valamivel nincsenek tisztában, érdemes pár szót ejteni róla. Fontos továbbá, hogy aki már válaszolt egy kérdésre, azt csak akkor szólítsuk fel, ha nincs más jelentkező. A további bemelegítő kérdésekre példák:

- Mi Magyarország államformája?
- Ki a köztársasági elnökünk?
- Ki a miniszterelnökünk?
- Milyen magyarországi pártokat ismertek?

A bemelegítő kérdések utolsó, a tréning további menete szempontjából fontos feladata, hogy felvezesse a politikai kultúra témakörét. Utolsó kérdésnek a következőt ajánlom:

Kinek van ötlete arra vonatkozóan, hogy mit jelenthet a politikai kultúra fogalma?

Ennél a kérdésnél ajánlott az összes jelentkezőt meghallgatni (időszükében is legalább hármat) és érdemes felkészülni arra, hogy a diákok válaszai egymástól, illetve a helyes választól is nagyon távoliak lehetnek. A blokk zárásaként meg kell beszélni a fogalom jelentését, mert a továbbiakban elengedhetetlen az ismerete.

A magyar politikai kultúra (kb. 20 perc)

Ekkor következik a tréning legfontosabb és leghosszabb feladata. Ezt majdnem teljes egészében egy korábban általam hallgatott, a témával kapcsolatos kurzus anyagából vettem át. A diákokat négy vagy öt körülbelül azonos létszámú csoportra bontjuk szét, figyelve arra, hogy minden csoportba kerüljön legalább egy aktív ember. A csoportok feladata az, hogy gyűjtsenek legalább öt jelzöt, amelyet igaznak tartanak a magyar politikai kultúrára, három perc alatt. Célserű

kihangsúlyozni, hogy nincs rossz válasz, a lényeg csak annyi, hogy meg kell tudniuk indokolni, miért írták fel az adott tulajdonságot.

A három perc épp elegendő idő arra, hogy összeszámoljuk a szószólóválasztás szavazatait, és felosszuk a tanterem tábláját három egyenlő részre.

Amikor az idő lejárt, a választás eredményeit ki kell hirdetni, a három választott képviselőt meg kell nevezni. Itt kell felhívni a diákok figyelmét arra, hogy egy nemzeti parlament is azt a célt szolgálja, hogy a választók helyett hozzon meg utólagos egyeztetés nélkül döntéseket. Ha marad idő, pár kérdést rá lehet szólni arra is, hogy felmérjük az osztály véleményét a megválasztottakról.

A politikai kultúráról szóló feladatot ezután a következőképpen folytatjuk: minden csoport egymás után egy általa felírt fogalmat mond, szükség esetén megindokolja pár szóval, hogy miért került fel a papírra, majd a tréningvezető megkérdezi az egész osztályt, hogy hová kerüljön a táblán, a pozitív, a negatív, vagy a semleges tulajdonságok közé. Ha nincs teljes egyetértés, akkor a különböző véleményű csoportok megindokolják az álláspontjukat, aztán a diákok kézfeltartással szavaznak. Ha még mindig nem születik megegyezés, a szószólókon múlik, hogy hová kerül a jelző. Ha a szószólók úgy döntenek, hogy a kifejezés nem való a táblára, akkor akár el is vethetik az ötletet. Amikor az összes szó felkerült, ki kell emelni a legtalálhatóbb jelzőket, majd a csoporttal közösen meg kell beszélni, hogy mi a véleményük a kialakult tábláról, és ez alapján milyennek látják a magyarok politikához való hozzáállását. A diákokat ez után arról kell megkérdezni, hogy mi lehet az oka ennek, illetve hogy miként lehetne – ha szükséges – változtatni ezen. Ha a csoport tagjai felvetik, hogy a politikusok hibája, hogy ilyen lett a politikai kultúra, akkor rá kell vezetni őket, hogy a választók választják a képviselőt. Ha felhozzák, hogy rossz és rosszabb közül kell választani, akkor fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a politikusnak nem végzettség, hanem bizalom kell a mandátum megszerzéséhez és, hogy így szinte bárkiből válhat politikus.

A tudatos hírfogyasztás és a tréning befejező kérdései (kb. 10 perc)

Mivel a diákok a szociális média és az internet rendszeres felhasználói, valószínűleg találkoztak már a különböző online hírforrásokkal. Röviden, pár mondatban össze kell foglalni nekik, hogy miért fontos tájékozódni, ha valakitől valamit hallanak. Fel kell hívni a figyelmüket az álhírekre és a különböző újságok közötti különbségekre és arra, hogy mindenkinek a maga szíve joga eldönteni, hogy melyik újságnak hisz és melyiknek nem. Ezután meg kell kérdezni, hogy ki ismer olyan forrásokat, ahonnan politikai hírekről is lehet tájékozódni. Az elhangzottakat a tréningvezetőnek szükség esetén ki kell egészítenie.

Ezután jönnek a levezető kérdések, amelyek visszajelzésként szolgálnak a tréningvezető számára.

1. Ki érzi úgy közületek, hogy jobban ért a politikához, mint az óra elején?
2. Ki az, aki érdeklődik a politika iránt?
3. Ki az, aki úgy gondolja, hogy a politika befolyással van az ő mindennapi életére?
4. Ki az, aki részt kíván venni a továbbiakban a választásokon, népszavazásokon?

Ha a foglalkozás jól sikerült, a válaszok valószínűleg el fognak térni a korábban kapottaktól. A foglalkozás végén érdemes felajánlani, hogy akár négy szemközt is szívesen válaszolunk a kérdéseikre, valószínűleg lesz jelentkező.

A vizsgált eset eredményei és a levont következtetések

Az osztály, ahol a tréninget vezettem a Pécsi Apáczai Csere János Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium, Alapfokú Művészeti Iskola Gimnáziumának egy átlagos tanulmányi eredményekkel rendelkező végzős osztálya volt, a teljes csoport létszáma (az osztály a hiányzók nélkül) 21 fő volt. A továbbiakban az eredményeket mindig ehhez a számhoz kell viszonyítani. Az iskolát egy jó iskolának, az osztályt egy nagyon tanulékony, aktív és összességében jó hangulatú osztálynak tartom.

A szószóló választás eredménye

A szószólói feladatra a csoportból senki sem jelentkezett, így mindenki választható volt. Ennek ellenére az eredmény a következő lett:

- „A jelölt”: 8 szavazat
 - „B jelölt”: 7 szavazat
 - „C jelölt”: 3 szavazat
 - „D jelölt”: 1 szavazat
- Tartózkodók száma: 2

Amikor felsoroltam a három nevet, és rákérdeztem, hogy ki tudta előre a végeredményt, a teljes osztály – a megválasztottakkal együtt – feltette a kezét. Ekkor a szószólókat kérdeztem, hogy miért nem jelentkeztek önként. A válaszuk az volt, hogy nem akartak nagyképűnek tűnni, vagy nem merték bevállalni.

A bemelegítő kérdések eredményei

A bevezető kérdéseknél a jelentkezők számából fontos következtetéseket lehet levonni a fiatalok politikai ismereteiről, és azoknak az okairól.

Mint látható, az első két kérdés még a korábban említett kérdőíves kutatásoknál is drasztikusabb eredményeket hozott (5. ábra). Ennél viszont sokkal megrázóbb a 4. és az 5. kérdés eredménye. Utóbbi véleményem szerint további magyarázatot igényel. A kérdésre reagálva először ugyanaz a két diák tette fel a kezét, mint az első kérdésre, majd néhány másodperc elteltével egy harmadik is jelentkezni kezdett. Felszólítottam, mire ő megkérdezte, hogy az

számít-e, ha a szülei a jelenlétében politikusokat szidnak. Rövid gondolkodás után, kizárólag kíváncsiságból válaszoltam igennel. Ezután a visszakérdezőn kívül még egy negyedik diák is felemelte a kezét. A 6. kérdés egyetlen jelentkezője nem azonos a második kérdés egyetlen jelentkezőjével. Megkérdeztem tőle, hogy miről szólt a beszélgetés, mire ő röviden összefoglalta, hogy amikor a szüleit kérdezte a témáról, azok leültek mellé, és elmondták neki, hogy ameddig csak teheti, maradjon ki a politikából, ne akarja megérteni, és ne akarjon részt venni benne, mert semmi haszna sincs belőle. Az utolsó kérdés eredményére számítani lehetett. Erre reagálva feltettem egy nyolcadik kérdést is: „Ha most vasárnap lenne egy népszavazás arról, hogy következő évtől legyen-e ingyenes a felsőoktatás mindenki számára, akkor hányan vennék részt rajta? A teljes csoport felemelte a kezét. Meglepődtek, amikor tájékoztattam őket arról, hogy ebben a témában már tartottak Magyarországon népszavazást korábban, illetve hogy az oktatási rendszer, a tankötelezettség korhatára, a tanárok fizetése, de még az iskolai felszerelés minősége is politikai kérdés.

Az ezt követő kérdésekre mind tudták a választ, a politikai kultúra fogalma volt az egyetlen, amire senki sem jelentkezett. A fogalom jelentését az öt legaktívabb emberrel egy-két perc alatt sikerült megfejtőnk, ezután ők magyarázták el a többieknek.

Kérdés	Jelentkezők száma
1. Ki érzi úgy közületek, hogy ért a politikához?	2
2. Ki az, aki érdeklődik a politika iránt?	1
3. Ki az, aki részt kíván venni a választásokon, népszavazásokon?	8
4. Kik azok, akiknek a szülei szoktak politikáról beszélni, amikor ti nem vagytok velük egy légtérben?	17
5. Kik azok, akiknek a szülei akkor is beszélnek a politikáról, ha ti ott vagytok?	2-4
6. Kik azok közületek, akiknek a szülei elbeszélgettek veletek a politikáról, a politika feladatáról, és szerepéről?	1
7. Ki az, aki úgy gondolja, hogy a politika befolyással van az ő mindennapi életére?	0

5. ábra: Bevezető kérdések és válaszok

A magyar politikai kultúra feladat eredményei

A legnagyobb meglepetést a politikai kultúrát tárgyaló feladat okozta számomra: kevesebb, mint három perc alatt minden csoportnak sikerült öt jelzöt produkálnia, nem is vártuk végig a stoppert. Ezután a tulajdonságok megvitatásakor szinte minden jelzőnél az osztály több, mint háromnegyede vett részt annak eldöntésében, hogy melyik szó melyik oszlopba tartozik. A tábla végleges képét a 6. ábra mutatja.

<u>pozitív</u>	<u>semleges</u>	<u>negatív</u>
<u>céltudatos</u>	<u>indulatos</u>	<u>passzív</u>
	<u>ábrándozó</u>	<u>érdektelen</u>
	<u>konzervatív</u>	<u>„szakértő”</u>
	<u>elégedetlen</u>	<u>manipulatív</u>
		<u>pesszimista</u>
		<u>egyirányú</u>
		<u>rosszindulatú</u>
		<u>lusta</u>
		<u>beletörődő</u>

6. ábra: A feladat végére kialakult tábla

A legtöbb szó indoklás nélkül, egyhangú kézfeltartásos szavazással került fel a táblára. Véleményem szerint a tulajdonságok nagy része az elhelyezésével együtt további magyarázat nélkül elfogadható. Ez alól kivételek a következők: ábrándozó, konzervatív, „szakértő”. A diákok értelmezésében viszont mindegyik megállja a helyét. Az alábbiakban részletesen ismertetem, hogy milyen úton kerültek a kiemelt szavak a táblára.

Ábrándozó: az eredeti felvetésben pozitívként szerepelt, mondván, hogy képzelegni, ábrándozni az ideális politikáról pozitív, de ellenszavazatok miatt nem kerülhetett fel automatikusan a táblára. Az egyik ellenző diák arra építette a magyarázatát, hogy a kifejezés magában foglalja azt is, hogy a megvalósításért nem tesznek semmit az állampolgárok, tehát egyértelműen a negatív oszlopba tartozik. Végül a szöszölők döntöttek a semleges oszlop mellett.

Konzervatív: negatív tulajdonságként vetette fel az egyik csoport, erre viszont hangos ellenkezés volt a válasz. A teljes osztály részt vett a szavazásban, 13 diák szerint a semleges, 7 szerint a negatív és egy szerint a pozitív oszlopban volt a helye. Végül a szöszölők nélkül egyeztek meg, így került a jelző a semlegesek közé. Érdekesnek tartom, hogy a diákok közt fel sem merült, hogy el kellene vetni, nem való a táblára, annak ellenére, hogy tudtak ennek a lehetőségéről.

„Szakértő”: a szó az eredeti indoklás után egyhangúan került fel a tábla negatív oldalára. A csoport, amelyik felhozta arra hivatkozott, hogy túl sokan gondolják úgy, hogy ők mindent tudnak a politikáról, és ezen felbuzdulva megpróbálják meggyőzni az embereket a saját véleményükről, ez pedig egyértelműen negatív.

A táblán ezután aláhúzással jelöltem azokat a jelzőket, amelyek a kiábrándultság tünetei. Amikor a diákokat arról kérdeztem, hogy kinek a hibája ez a kiábrándultság, az osztály kevesebb, mint másfél perc alatt szinte beavatkozás nélkül két okot is talált: egyrészt a pártrendszer változatlanosságát és a kevés új szereplőt, másrészt a szavazókat, akik azzal, hogy újra és újra ugyanazokat a pártokat választják meg, maguknak idézik elő a változás hiányát és ezzel a kiábrándultságot.

A záró kérdések eredményei

Mivel a négyből három kérdés szerepelt már korábban, egy táblázatban (7. ábra) ismertetem a záró kérdések eredményét a foglalkozás elején megismert eredményekkel.

A táblázat eredményei magukért beszélnek. Az előadás előtt az olvasott kutatások alapján nem számítottam ekkora aktivitásra, ilyen eredményekre pedig végképp nem. Zárásként megemlítem, hogy a foglalkozás öt perccel túlnyúlt az óra időtartamán, viszont a diákok ennek ellenére is kérdésekkel árasztottak el a szünet teljes időtartama alatt.

Kérdés	Eredmények	
	Előtte	Utána
1. Ki érzi úgy közületek, hogy jobban ért a politikához, mint az óra elején?	-	13
2. Ki az, aki érdeklődik a politika iránt?	1	9
3. Ki az, aki úgy gondolja, hogy a politika befolyással van az ő mindennapi életére?	0	11
4. Ki az, aki részt kíván venni a továbbiakban a választásokon, népszavazásokon?	8	17

7. ábra: A záró kérdések eredményei

A következtetések és a további kutatás céljai

Az eredményekből kiindulva arra a feltételezésre juthatunk, hogy a foglalkozáson résztvevő 17–18–19 éves diákok azért nem érdeklődtek a politika iránt, és azért nem tartották fontosnak, mert nem is voltak tisztában a fogalom pontos jelentésével. Ez valószínűleg nem egyedi eset, tekintve, hogy például a Magyar Ifjúság Kutatás adataiban a jelentős átfedés ellenére lényegesen eltért a közélet iránti érdeklődés és a politika iránti érdeklődés kérdésénél mért érték.⁸ Emellett nagyon fontos megjegyezni azt is, hogy a fiatalok, annak ellenére, hogy saját bevallásuk szerint nem érdeklődtek a politika iránt, illetve nem is értettek hozzá, a valóságban mégis kiemelten fogékonyak voltak a politikával kapcsolatos fogalmakra és problémákra, az összes alapvető politikai témájú kérdésre tudták a választ, és minimális alaptudással összeírtak három perc alatt 14 kifejezést a hazai politikai kultúra jellemzésére. Ebből arra is lehet következtetni, hogy a diákok úgy érdeklődnek a politika iránt, hogy nem is tudnak róla.

Ez felvet egy fontos kérdést. Ki a felelős a fiatalok ismereteinek a hiányáért? Véleményem szerint semmiképpen sem az iskola, sokkal inkább maga az oktatási rendszer, de legfőképp a szülők. Mivel bevett társadalmi norma, hogy az iskolában nincs helye a politikának, a gyerekek nagy valószínűséggel nem sajátítják el ezt a fajta tudást a gimnázium falai közt. Ez a feladat így a szülőkre

⁸ BAUER ET AL. 2017, 83.

hárul, akik annak ellenére nem beszélnek a témáról a gyerekekkel, hogy a későbbiekben komoly hasznukra válna, ha egy politikailag aktív, a lehetőségeivel élő gyermeket nevelnének fel.

Megítélésem szerint az iskolának csak nagyon különleges esetekben lehet feladata a diákok politikára való nevelésének átvállalása. A probléma az, hogy az emberek nagy része, és köztük sok – egyébként kiváló – tanár is összekeveri a pártpolitikát a politikával, összemosza a kettőt. Ha viszont egy ilyen ember próbálja meg a pártpolitikát is bevonva politikára oktatni a fiatalokat, annak káros következményei lehetnek. Sajnálatos módon a problémára országos szinten alkalmazható, működő megoldással egyelőre jelen kutatás sem tud szolgálni.

A kutatás további céljai

A tréning megtartását követően célokom a levont következtetéseket, valamint az ezek alapján felállított hipotézist további kutatás által ellenőrizni, bizonyítani vagy megcáfolni. Meggyőződésem ugyanis, hogy a fiatalok azért nem érdeklődnek a politika iránt, mert nincsenek tisztában a működésével és a fogalom jelentésével, valamint azzal, hogy a politika napi szinten befolyásolja az életüket. Továbbá, hogy a hiányos tudásuk hátterében az áll, hogy nincs, aki megfelelően tudná őket segíteni a politika megértésében.

A gimnázium hozzájárult, hogy a következő tanévben az összes végzős osztálynak tartsak egy ilyen tréninget, és az ezáltal gyűjtött adatokat – természetesen névtelenül – felhasználjam egy további kutatásban. Ezt viszont a teljesebb kép érdekében mindenképpen fontosnak tartanám összevetni más középfokú oktatási intézmény, például egy szakközépiskola végzős osztályainak eredményeivel.

Ha lehetőségem lenne a kutatást két iskolában, három-négy egymást követő évfolyammal elvégezni, az egyértelműen igazolhatná vagy megcáfolhatná a jelen tanulmányban ismertetett eset alapján felállított hipotézist, és kiegészíthetné a nagyobb mintán végzett kérdőíves kutatások eredményét.

Irodalom

- BAUER ET AL. 2017 = Bauer Béla – Pillók Péter – Ruff Tamás – Szabó Andrea – Szanyi F. Eleonóra – Székely Levente: *Magyar Ifjúság Kutatás 2016*. Budapest 2017. Internetes elérés: http://www.ujnemzedek.hu/sites/default/files/magyar_ifjusag_2016_a4_web.pdf (Letöltés: 2017.04.03.)
- KADLÓT 2016 = Kadlót Tibor: *Az Y generáció politikai értékrendje Magyarországon és a régióban*. Budapest 2016. Internetes elérés: http://www.policysolutions.hu/userfiles/elemzes/242/y_generacio_politikai_ertekrend.pdf (Letöltés: 2017.04.03)

What stands behind the flaws in the political socialization of the Hungarian youth?

KORNÉL NÉMETH

My research has begun with an invitation to the high school of the Pécsi Apáczai Csere János Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium, Alapfokú Művészeti Iskola in Pécs. They asked me to talk about political science for one of the graduating classes on an educational event. Not long before that, I took classes about trainings that can help high school students in the process of political socialization, so I decided to make my own training program and try it with the class. At that point I didn't expect to do further research, but when the training began I started to write down everything. I realized that there's a big problem with the researches about the political socialization of youth in Hungary. These researches were concluded with surveys, and they show the passiveness of this generation perfectly, but they don't try to find the reasons behind the phenomenon. My experience is that these trainings can, and will give us reasons and possible solutions to the problem. In this study I want to show the process and the results of my political socialization training, and share my experiences. I'm planning to do more of such trainings and compare the results. I believe that they will confirm my hypothesis about the main reason of this passiveness and lack of interest in politics. I think that the students had no chance to be politically active, because both the Hungarian educational system and the parents of the students think that it's not important to talk about politics and the citizens' duties. If the further research yields the expected results it might be a good completion for the existing materials in the topic.